

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра соціології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

_____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Соціологія міста»
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____
галузь знань _____
(шифр і назва)
спеціальність _____
(шифр і назва)
освітня програма _____
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ міжфакультетська дисципліна _____
(обов'язкова / за вибором)
факультет _____ усі _____

2021 / 2022 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету

30 серпня 2021 року, протокол № 10

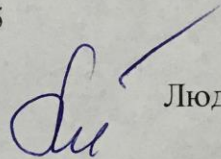
РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Мусієзов Олексій Олександрович, доктор соціологічних наук, доцент, професор кафедри соціології ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Програму схвалено на засіданні кафедри соціології

Протокол від 24 червня 2021 року № 15

В.о. завідувачки кафедри соціології

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол від 27 серпня 2021 року № 1

Голова науково-методичної комісії соціологічного факультету

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Соціологія міста” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни.

Метою викладання навчальної дисципліни є вивчення основних теоретичних напрямків аналізу міста в соціології.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни.

Основними завданнями вивчення дисципліни є розкриття традиційного та сучасного розуміння міста та міських процесів. Частина курсу присвячено вивченню теорії та практиці територіального маркетингу.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
За вибором	
2,3-й	3-й
Семестр	
3,5-й	-й
Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
58 год.	год.
у тому числі індивідуальні завдання	
немає	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі повинні набутися компетентності та демонструвати такі результати навчання:

Загальні компетентності

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології міста.

СК02. Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій міста.

Програмні результати навчання:

ПРН02. Розуміти історію розвитку соціології міста, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми.

Здобувачі вищої освіти повинні

знати основні соціологічні теорії міста.

вміти вільно орієнтуватися у відповідному матеріалі;

мати навички критичної рефлексії над містом та міськими процесами у суспільстві.

2. Виклад змісту навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. МІСТО ТА МІСЬКИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ

Тема 1. Місто та міський спосіб життя

Класичні підходи до аналізу міста. Чиказька школа. Некласичні підходи до аналізу міста. Що таке місто? Визначення та метафори. Міський спосіб життя та його варіації.

Тема 2. Дослідження міських спільнот.

Дослідження спільнот та сусідств: основні зауваження. Класичні дослідження спільнот.

Субкультурний та мережевий підходи у дослідженні спільнот.

Тема 3. Дослідження міських просторів.

Фактичний міський простір та ідея міського простору. «Право на місто» (А. Лефевр). Міський простір як умова спілкування та формування міської громади.

Дослідження міського простору.

Дискримінація у міському просторі та міський активізм.

РОЗДІЛ 2. МІСТО ЯК КУЛЬТУРНЕ УТВОРЕННЯ

Тема 4. Місто як культурне утворення

Сприйняття міста. Ментальні карти. Місто реальне та уявне. Ідеології та дискурси про місто. Місто як цінність та культурна форма.

Міська ідентичність. Місто та пам'ять. Зв'язок з містом: основні концепції та підходи.

Дослідження інтерпретацій міста та зв'язку з містом.

Тема 5. Постсучасне місто

Що таке постсучасне місто? Глобалізація та глобальне місто. Міські спільноти у інформаційному суспільстві.

Дослідження постсучасного міста: український та зарубіжний досвід.

Територіальний маркетинг та брендинг міста.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
		л	п	лаб	інд
<i>Розділ 1. МІСТО ТА МІСЬКИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ</i>					
ТЕМА 1. Місто та міський спосіб життя	16	6			10
ТЕМА 2. Дослідження міських спільнот	16	6			10
ТЕМА 3. Дослідження міських просторів	12	4			8
<i>Усього за розділом</i>	44	16			28
<i>Розділ 2. МІСТО ЯК КУЛЬТУРНЕ УТВОРЕННЯ</i>					
ТЕМА 4. Місто як культурне утворення	34	12			22
ТЕМА 5. Постсучасне місто	12	4			8
<i>Усього за розділом</i>	46	16			30
Усього годин	90	32			58

4. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені

5. Самостійна робота

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	На основі підручників та джерел визначити класичні та неklasичні підходи до аналізу міста та міського способу життя.	10
2	На основі підручників та джерел визначити класичні та неklasичні підходи до аналізу міських спільнот.	10
3	На основі підручників та джерел визначити класичні та неklasичні підходи до аналізу публічних просторів.	8
4	Проаналізувати концепції, у яких місто розглядається як культурне утворення (Сприйняття міста. Ментальні карти. Місто реальне та уявне. Ідеології та дискурси про місто. Місто як цінність та культурна форма. Міська ідентичність. Місто та пам'ять. Зв'язок з містом).	22
5	Проаналізувати концепції постсучасного міста.	8
	Разом	58

Види навчальної діяльності (змішане навчання)

Лекції					
	Класифікація	Попередня підготовка	Подача нової інформації	Тренування	Зворотній зв'язок
<i>Розділ 1. МІСТО ТА МІСЬКИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ</i>					
ТЕМА 1. Місто та міський спосіб життя	Вступна	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> Тексти; відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> Питання для самоперевірки; Робота з кейсами; Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> Запитання; Обговорення навчального матеріалу
ТЕМА 2. Дослідження міських спільнот	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> Тексти; відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> Питання для самоперевірки; Робота з кейсами; Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> Запитання; Обговорення навчального матеріалу
ТЕМА 3. Дослідження міських просторів	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> Тексти; відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> Питання для самоперевірки; Робота з кейсами; Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> Запитання; Обговорення навчального матеріалу

<i>Розділ 2. МІСТО ЯК КУЛЬТУРНЕ УТВОРЕННЯ</i>					
ТЕМА 4. Місто як культурне утворення	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> • Тексти; • відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> • Питання для самоперевірки; • Робота з кейсами; • Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> • Запитання; • Обговорення навчального матеріалу
ТЕМА 5. Постсучасне місто	Завершальна (підсумкова)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> • Тексти; • відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> • Питання для самоперевірки; • Робота з кейсами; • Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> • Запитання; • Обговорення навчального матеріалу

6. Індивідуальне завдання

Не передбачено навчальним планом.

7. Методи навчання

Під час викладання дисципліни використовуються словесні методи: лекції, пояснення, бесіди, дискусії, робота з навчальною та науковою літературою.

8. Методи контролю

Самоконтроль здійснюється студентами під час опрацювання теоретичного матеріалу лекцій.

Підсумковий семестровий контроль - письмова залікова робота.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Залікова робота	Сума
	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом		
T1 –T5					
0	-	-	0	100	100

До заліку допускаються всі студенти.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Залік складається з двох відкритих запитань.

Критерії оцінювання кожного запитання: відповідність завданню та повнота відповіді – 5 балів, адекватне використання концептів та положень

курсу – 35 балів, грамотність, логічність, структурованість викладу – 10 балів.

Максимальна оцінка – 100 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
80-89	
70-79	
60-69	
50-59	
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти Київ : Критика, 2001. 272 с.
2. Бауман З. Город страхов, город надежд. *Логос*. 2008. №3 (66). С. 24-53.
3. Бауман З. Социологическая теория постмодерна // Человек и общество. Хрестоматия. Киев : Ин-т социологии НАН Украины, 1999. С. 255-267.
4. Бурдые П. Физическое и социальное пространство: проникновение и присвоение // Социология политики [пер.с фр., сост., общ. ред. и предисл. Н. А. Шматко]. Москва : Socio-Logos, 1993. С. 33-52.
5. Вагин В. Социология города // Библиотека Гумер. URL : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/Vagin/04.php
6. Вебер М. Город // Избранное. Образ общества / пер. с нем. М. Левиной. Москва : Юрист, 1994. С. 309–446.
7. Вирт Л. Урбанизм как образ жизни / пер. с англ. В. В. Вагина // Портал «Социологические прогулки». URL: <http://www.urban-club.ru/?p=99>
8. Гарві Д. Право на місто / колективний переклад з англ. в мережі liva_dumka // *Спільне: журнал соціальної критики*. 2010. Випуск другий. Трансформації міського простору. С. 8–17.
9. Зиммель Г. Большие города и духовная жизнь (пер. с нем). *Логос*. 2002. № 3 (34). С. 1–12.
10. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. Москва : ГУ ВШЭ, 2000. 608 с.
11. Линч К. Образ города / пер. англ. В. Глазычева. Москва: Стройиздат, 1982. 328 с.
12. Малес Л. В. Актуалізація та соціокультурний аналіз міського простору: приватність та приватизація двору // *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи*. №. 844 2009. С.23-28.
13. Мусієздов О. Міська ідентичність у (пост)сучасному українському суспільстві: український досвід. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 348 с.
14. Мусієздов О. Місто як уявлена спільнота // *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*. 2010. Вип.4. С. 178-182.
15. Парк Р. Город как социальная лаборатория / пер. с англ. С. П. Баньковской. *Социологическое обозрение*. 2002. Том 2. № 3. С. 3–12.
16. Парк Р. Городское сообщество как пространственная конфигурация и моральный порядок. *Социологическое обозрение*. Том 5. № 1. 2006. С. 1-14.

17. Паченков О. Публичное пространство города перед лицом вызовов современности: мобильность и «злоупотребление публичностью» // Новое литературное обозрение. 2012. №117. URL: <http://magazines.russ.ru/nlo/2012/117/p33-pr.html>
18. Сассен С. Глобальные города: постиндустриальные производственные площадки URL: <http://www.urban-club.ru/?p=77>
19. Сеннет Р. Капитализм в большом городе: глобализация, гибкость, безразличие. *Логос*. 2008. №3 (66). С. 88-96.
20. Серета В., Судин Д. «Львів'янин» – окрема ідентичність чи місце прописки. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи*. 2008. № 795. С. 94–98.
21. Серета В. Місто як lieu de mémoire: спільна чи поділена пам'ять? Приклад Львова // *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2008. Вип. 2. С. 73-99.
22. Серета В. Політика пам'яті у міському просторі: вироблення теоретико-методологічної схеми дослідження. *Вісник Одеського національного університету. Соціологія і політичні науки*. 2008. Т.13. Вип.5. С. 214-223.
23. Малес Л. В., Серета В. В., Соболевська М. О., Сорока Ю. Г. та ін. Соціологія міста : навчальний посібник / за заг. ред. О.К. Міхеєвої. Донецьк : Ноулідж, 2010. 463 с.
24. Трубина Е. Город в теории: опыты осмысления пространства. Москва : Новое литературное обозрение, 2010. 376 с.

Допоміжна

1. Белл Д. Социальные рамки информационного общества URL: <http://a-future.ru/socialnye-ramki-informacionnogo-obshhestva-d-bell.html>].
2. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания / пер. с англ. Е. Руткевич. Москва : Медиум, 1995. 336 с.
3. Бурдые П. Социальное пространство и генезис "классов" // Социология политики. Москва : Socio-Logos, 1993. С. 53-97.
4. Бурдые П. Социальное пространство и символическая власть // Начала. Choses dites. Москва : Socio-Logos, 1994. С. 181-207.
5. Визуальная антропология: городские карты памяти / под редакцией Павла Романова, Елены Ярской-Смирновой (Библиотека Журнала исследований социальной политики). Москва : ООО «Вариант», ЦСПГИ, 2009. 312 с.
6. Герасимова Е., Чуйкина С. Символические границы и «потребление» городского пространства (Ленинград, 1930-е годы) // Российское городское пространство: попытка осмысления / отв. ред. В. В. Вагин. Москва: МОНФ, 2000. С. 127–153.
7. Глазычев В. Высвобождение городов. *Российская провинция*. 1993. №1. С. 51–59.
8. Глазычев В. Урбанистика. Москва : Европа, 2008. 220 с.
9. Джеймисон Ф. Постмодернизм и общество потребления URL: http://www.ruthenia.ru/logos/number/2000_4/10.htm
10. Джекобс Д. Смерть и жизнь больших американских городов. Москва : Новое издательство, 2011. 460 с.
11. Добрякова М. С. Исследования локальных сообществ в социологической традиции URL: http://socprob.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=861:2012-03-29-16-35-01&catid=89:2012-03-29-16-27-50
12. Дяк С. Творення образу Львова як регіонального центру Західної України: радянський проект та його урбаністичне втілення // Схід – Захід: Історико-культурологічний збірник / Схід. ін-т українознавства ім. Ковальських та ін. / редкол.: В. В. Кравченко (голов. ред.) та ін. Вип. 9-10: Спец. вид.: Patria / за ред. В. Кравченка. Харків : ООО «НТМТ», 2008. С. 75–86.

13. Ионин Л. Социология культуры. Москва : Логос, 1996. 280 с.
14. Кимелев Ю.А. Джон Урри. Социология за пределами обществ. Мобильности двадцать первого столетия // *Социологическое обозрение*. Том 1. № 1. 2001. С. 15-28.
15. Кирьянова Л. Г. Общество в контексте глобально-локальных отношений. Томск: Дельтаплан, 2007 136 с.
16. Коржов Г. Територіальні ідентичності: концептуальні інтерпретації в сучасній зарубіжній соціологічній думці. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2010. № 1. С.107-125.
17. Лейбович О. Л. Социология города в исторической перспективе // *Вестник Пермского национального исследовательского политехнического университета. Урбанистика*. 2012. № 1. С. 142–153.
18. Лефевр А. Социальное пространство. *Неприкосновенный запас*. 2010. № 2 (70) URL: <http://magazines.russ.ru/nz/2010/2/le1.html>
19. Лэндри Ч. Креативный город / пер. с англ. под ред. М. Гнедовского. Москва: Издательский дом «Классика-XXI», 2011. 399 с.
20. Луман Н. Понятие общества // Социологическая теория: классические тексты и современные дискуссии. Русско-немецкая хрестоматия / сост. Н. А. Головин. СПб, 2001 URL: http://hq.soc.pu.ru/materials/golovin/reader/luhmann/r_luhmann1.html
21. Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / под редакцией В. Л. Иноземцева. Москва : Academia, 1999. 640 с.
22. Новая технократическая волна на Западе / сост. П. С. Гуревич. Москва : Прогресс, 1986. 451 с.
23. Нора П. Всемирное торжество памяти. *Неприкосновенный запас*. 2005. № 2-3 (40-41) URL: <http://magazines.russ.ru/nz/2005/2/nora22.html>
24. Сойя Э. Как писать о городе с точки зрения пространства. *Логос*. 2008. № 3. С. 139.
25. Сойя Э. Постметрополис. *Логос*. 2003. №6 (40). С. 133-150.
26. Урри Дж. Социология за пределами обществ. Виды мобильности для XXI столетия / пер. с англ. Д. Кралечкин. Москва : Издательский дом Высшей школы экономики, 2012. 336 с.
27. Фархатдинов Н. Саския Сассен. Введение. Расшифровывание глобального // *Социологическое обозрение*. 2008. Том 7. № 1. С. 44-48.
28. Филиппов А. Социология пространства. СПб. : Владимир Даль, 2008. 290 с.
29. Флорида Р. Креативный класс: люди, которые меняют будущее. Классика-XXI, 2005. 430 с.
30. Хальбвакс М. Коллективная и историческая память // *Неприкосновенный запас*. 2005. № 2-3 (40-41) URL: <http://magazines.russ.ru/nz/2005/2/ha2.html>
31. Шилз Э. Общество и общества: макросоциологический подход // *Американская социология: перспективы, проблемы, методы*. Москва: Прогресс, 1972. С. 341-359. URL: <http://socio.rin.ru/cgi-bin/article.pl?id=1105>
32. Яницкий О. Социология города // *Социология в России* / под ред. В. А. Ядова URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/yadov/05.php
33. Мусієздов О. О. «Місто у свідомості його жителів»: робота Ф. Знанецького в контексті розробки соціологічної концепції міської ідентичності. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». 2016. № 36. С. 36-41.
34. Musiyezdov O. Urban Identity in (Post) Modern Cities: A Case Study of Kharkiv and Lviv. O Musiyezdov, K Maryniak (transl.). *East/West: Journal of Ukrainian Studies*. 2020. № 7(1). Pp. 197-217.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

Урбаністика: сучасне місто. Навчальний курс. URL:
https://courses.prometheus.org.ua/courses/IRF/URBAN101/2015_T1/about

Забезпечення викладання навчальної дисципліни для змішаної форми навчання (Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили, в тому числі запровадження карантинних обмежень через пандемію)

В умовах дії карантинних обмежень освітній процес в університеті здійснюється за змішаною формою навчання, а саме:

- дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;
- дистанційно на платформі проводяться практичні (семінарські), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи;
- аудиторно (за затвердженим розкладом занять) можуть проводитися практичні та семінарські заняття у навчальних групах кількістю до 20 осіб з урахуванням відповідних санітарних і протиепідемічних заходів.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких карантинних обмежень з заборонаю відвідування ЗВО здобувачам надається можливість (за заявою, погодженою деканом факультету) скласти залік дистанційно на платформі Google Classroom в дистанційному курсі «Соціологія міста».